

ΓΡΑΠΤΗ ΕΞΕΤΑΣΗ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

«Ψηφιακός κόσμος και πραγματική ζωή»

[1] Στην “κοινωνία της πληροφορίας” είναι πραγματικά άτοπο να γράψεις κατά της τεχνολογίας ή να αμφισβητήσεις τις απεριόριστες δυνατότητες και ευκαιρίες που αυτή προσφέρει για επικοινωνία, αλληλόδραση και συμμετοχή σε κάθε λογής δίκτυα. Κι αυτό γιατί ο ψηφιακός κόσμος μας, μέσω των δικτύων, έγινε πιοαλληλένδετος, πιο συναρτησιακά εξαρτώμενος, πιο περίπλοκος και ταυτόχρονα πιοάμεσος, έστω και μέσω πολλαπλών διαμεσολαβήσεων.

[2] Επί της ουσίας, ακόμα και αν αισθανόμαστε την κυριαρχία μιας απρόσωπης τεχνολογικής ορθολογικότητας ως ανερχόμενης ηγεμονίας πάνω στον άνθρωπο και τις σχέσεις του, είμαστε απερίφραστα υποχρεωμένοι να την αντιμετωπίσουμε ενεργητικά. Οι δυνατότητες που μας παρέχουν οι νέες τεχνολογίες επικοινωνίας στο ψηφιακό περιβάλλον είναι τεράστιες. Facebook, twitter, instagram, βιντεοκλήσεις, chatting, skype, εξ αποστάσεως μάθηση, ασύγχρονη εκπαίδευση, e-learning, e-commerce, e-presence, e-marketing και τόσα άλλα εργαλεία και διαδικασίες εισχωρούν καθημερινά στο βίοκόσμο μας, ενώνοντας διαδικτυακά τις ζωές των ανθρώπων με αμέτρητους τρόπους. Από την κατανάλωση, τη διασκέδαση, τη χαλαρή και την απερίσκεπτη πλοήγηση στον διαδικτυακό ωκεανό, μέχρι την ενημέρωση, την εκπαίδευση, την κουλτούρα και τον πολιτισμό.

[3] Την ίδια στιγμή στο βασίλειο του ψηφιακού σύμπαντος βλέπω γύρω μου ανθρώπους μοναχικούς. Ξεγελούν την έλλειψη ουσιαστικής επικοινωνίας μέσα από όλα αυτά, παραμένοντας εγκιβωτισμένοι σε ένα εικονικό, πολλαπλώς διαμεσολαβημένο περιβάλλον, γεμάτο sms, mms, photos, videos, αναρτήσεις του εφήμερου και άλλα παράγωγα μιας διαδικασίας τόσο, μα τόσο ανεπαίσθητα αφομοιωτικής και ταυτόχρονα “ιμπεριαλιστικής”[...].

[4] Το ανέφερα και στην αρχή. Είναι πραγματικά άτοπο να γράψεις εναντίον της ψηφιακής τεχνολογίας και των απεριόριστων δυνατοτήτων που παρέχει για επικοινωνία και αλληλόδραση σε ένα πλαίσιο που οι

παραδοσιακές χωροχρονικές δεσμεύσεις τείνουν ουσιαστικά να καταργηθούν οριστικά[...].

[5] Και εδώ ακριβώς τίθεται το γνωστό σε όλους ερώτημα: Πότε ελέγχεις εσύ τα εργαλεία που η τεχνολογία σου παρέχει και πότε σε ελέγχουν αυτά; Πότε ο άνθρωπος καθίσταται το κυρίαρχο δρων υποκείμενο και πότε “εργαλειοποιείται”, ή χειραγωγείται μετατρεπόμενος σε αντικείμενο μιας απρόσωπης συνθήκης, από την οποία ετεροκαθορίζεται ως παθητικός χρήστης; [...]

[6] Πολλοί αναφερόμενοι στο ζήτημα της χρήσης των νέων τεχνολογιών στο πεδίο της πληροφορίας, των δικτύων και της επικοινωνίας κάνουν λόγο για την έλλειψη αυτού που αποκαλούμε “ψηφιακός γραμματισμός”. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να επαναπροσδιορίζουμε διαρκώς τον όρο “γραμματισμός” (literacy), αναγνωρίζοντας μέσα του τη δυνατότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται, να κατανοεί, να ερμηνεύει, να ασκεί κριτικό έλεγχο, να διαχειρίζεται, να αναλύει, να συνθέτει και να λειτουργεί σε πολλαπλά περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας. Αυτά μπορούν να αφορούν τον γραπτό ή προφορικό λόγο ή άλλα μη γλωσσικά κείμενα όπως εικόνες, φωτογραφίες, βίντεο κ.ο.κ.

[7] Ειδικότερα, ο “ψηφιακός γραμματισμός” αποσκοπεί στην ανάπτυξη των ικανοτήτων χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας, των εργαλείων επικοινωνίας και δημιουργίας δικτύων στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας πραγματικότητας, όπου η πληροφορία κινείται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς. Επιπροσθέτως, περικλείει τις ικανότητες οργάνωσης, ταξινόμησης, ανάλυσης και ερμηνείας των πληροφοριών, της ανάπτυξης αλλά και αποκωδικοποίησης των παραγόμενων νοημάτων, μέσω της χρήσης ψηφιακής τεχνολογίας και άλλων συναφών εργαλείων.

[8] Είναι σαφές πως ο “ψηφιακός γραμματισμός”, ως μια δομημένη, έλλογη και κριτική διαδικασία της χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας, των εργαλείων επικοινωνιών και των δικτύων, καλείται να αποτελέσει μια νέα συνθήκη την οποία επιβάλλεται να συμπεριλάβουμε στην καθημερινότητά μας. Όχι ως συμβατική επιταγή, αλλά ως ουσιαστική παιδεία, κοινωνική συνείδηση και στάση ζωής απέναντι στις νέες τεχνολογίες, τα δίκτυα πληροφοριών αλλά και τα μέσα επικοινωνίας ευρύτερα.

[9] Είναι, όμως, επιθυμητή από το κυρίαρχο σύστημα που προωθεί την “κοινωνία της πληροφορίας” μια τέτοια στάση απέναντι στην ψηφιακή τεχνολογία, τα δίκτυα και τις επικοινωνίες; Προωθείται μια κριτική και ταυτόχρονα εποικοδομητική συνείδηση απέναντι στη χρήση των τεχνολογιών επικοινωνίας;

[10] Δεν θα σταθώ μόνο στο ακανθώδες ζήτημα της ελλιπούς εκπαίδευσης, ή της απουσίας μιας συστηματικής αγωγής απέναντι στο ευρύτερο ψηφιακό επικοινωνιακό περιβάλλον. Εκείνο που με προβληματίζει περισσότερο, είναι πως ανήλικοι και ενήλικες εισέρχονται στον κόσμο της ψηφιακής επικοινωνίας, χωρίς γνώση, αισθητική αγωγή, ηθικό και αξιακό πλαίσιο δεοντολογίας και άλλα πολλά αναγκαία προαπαιτούμενα.

[11] Κι αυτό για παράδειγμα, αντανακλάται έντονα, στην τόσο ενδιαφέρουσα και ταυτόχρονα προβληματική καθημερινότητα του Διαδικτύου. Η ίδια ασχήμια που κατακλύζει το δημόσιο χώρο αντανακλάται και στις μικροοθόνες του ιδιωτικού μας βίου. Καθημερινά βλέπεις ένα σύννεφο κακογουστιάς, ψυχοπαθολογίας, επιθετικότητας και ασημαντότητας να σκοτεινιάζει τη χρήση του Διαδικτύου, αλλά και των άλλων εργαλείων επικοινωνίας.

[12] Είναι προφανές πως ακόμα και αν οι υποψιασμένοι, ή οι έχοντες επίγνωση των κινδύνων είναι σε θέση να προφυλάσσονται από την ασχήμια και τη διαδικτυακή αλλοτρίωση, οι πολλοί, δυστυχώς, αλέθονται μέσα στο μύλο της μαζικής χρήσης. Αυτό έχει ως συνέπεια αρκετοί κριτικοί αναλυτές να κάνουν λόγο για «ανεγκέφαλους του Διαδικτύου», «ψηφιακά εθισμένους», «κοινωνικά ελεγχόμενους μέσω της ψηφιακής τεχνολογίας», «μοναχικούς λύκους του facebook» κ.ο.κ.

[13] Εν κατακλείδι, είναι αναγκαίο να οριοθετούμε, να επαναξιολογούμε και κυρίως να επαναπροσδιορίζομαστε διαρκώς απέναντι στη λειτουργία των νέων μορφών και εργαλείων επικοινωνίας στο ψηφιακό περιβάλλον. Και μάλιστα με τρόπο που ο έλεγχος των πρακτικών να ανήκει στον ίδιο τον άνθρωπο και όχι στα εργαλεία που τις υλοποιούν. Είναι σαφές πως οι κυρίαρχες πρακτικές ευνοούνται από τη συστηματική έλλειψη όχι μόνο του “ψηφιακού γραμματισμού”, αλλά και από την απουσία μιας έλλογα κριτικής στάσης απέναντι στη χρήση των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας[...].

Φωτόπουλος Νίκος 08/09/2019

[διασκευή]

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

«Ηλεκτρονικός αναλφαβητισμός»

[1] Στην έκθεση βιβλίου της Φρανκφούρτης, την περασμένη εβδομάδα, όλοι συζητούσαν με σθένος γύρω από τον αναλφαβητισμό στην Ινδία, που ήταν η τιμώμενη χώρα της διοργάνωσης. Η είδηση ωστόσο ότι η Ελλάδα είναι πανευρωπαϊκά πρώτη σε ηλεκτρονικό αναλφαβητισμό δεν είναι κάτι που θα έπρεπε να μας ανησυχεί λιγότερο. Το γεγονός ότι το 65% του πληθυσμού δεν έχει χρησιμοποιήσει ποτέ υπολογιστή αποδεικνύει ότι στη χώρα μας τα κομπιούτερ θεωρούνται ακόμη, εν πολλοίς, εξαρτήματα του διαβόλου. Λίγοι ακρότητες της Ορθόδοξης Εκκλησίας (τα τρία εξάρια), λίγο ο αρρωστημένος ρομαντισμός κάποιων διανοούμενων – και η άγνοια βαφτίζεται επανάσταση.

[2] Μόλις την περασμένη δεκαετία γράφονταν σε μεγάλες εφημερίδες υποτιμητικές λογοτεχνικές κριτικές γύρω από βιβλία που οι κριτικοί θεωρούσαν ότι στηρίχτηκαν στο Διαδίκτυο για την έρευνά τους. Υπήρχε κάτι βαθιά απαξιωτικό σ'εκείνες τις δηλώσεις. Το υπόστρωμα της πληροφορίας διεμήνυε την αποστροφή και τον φόβο των αρθρογράφων για τα δεδομένα που ξεπηδούν από ένα «απρόσωπο» μηχάνημα. Ακόμη πιο πριν, οι διαμαρτυρίες αυτού του παλιομοδίτικου χαρακώματος της διάνοησης

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ :

Καραγεωργόπουλος Γιώργος, Ζιώζιας Άρης
Δεσλή Αναστασία, Γαργάλα Ανδρομάχη
Κατσιώτης Κωνσταντίνος

αφορούσαν στους ίδιους τους υπολογιστές. Υπήρχε μάλιστα και επιχειρηματολογία γύρω από τα πλεονεκτήματα της γραφής με το χέρι – επιχειρηματολογία της τάξης «πηγαίνω παντού με τα πόδια, δεν χρειάζομαι άλλα μέσα μεταφοράς». Ακόμη και σήμερα ένα μέρος της εστέτ νεοελληνικής διανόησης περιφρονεί τους υπολογιστές. Οι υπόλοιποι όμως; Αυτό το 82% που σπάνια χρησιμοποιεί Ιντερνετ; Γιατί τόση απροθυμία να ενστερνιστεί ο Νεοέλληνας ένα αντικειμενικά λαοφιλές μέσο επικοινωνίας;

[3] Η κύρια ευθύνη είναι κρατική. Φτηνό διαδίκτυο δεν υπάρχει, η χρήση στα σχολεία είναι περιορισμένη. Όσο για την τηλεόραση, όταν ασχολείται με το Διαδίκτυο μιλάει κυρίως για την εξάρθρωση κυκλωμάτων παιδεραστών. Ή για τα βιντεοπαιχνίδια που κάνουν τα παιδιά μαλθακά, αδρανοποιώντας τα κοινωνικά τους αντανακλαστικά. Την ίδια στιγμή, όμως περιέργως, τα SMS της κινητής τηλεφωνίας έχουν διαφορετική τύχη. Τα τηλεπαιχνίδια, τα ριάλιτι, όλη η αγορά κινείται και διασκεδάζει με SMS. Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι που στέλνουν με απaráμιλλη ευκολία γραπτά μηνύματα δεν έχουν τη διάθεση, τον χρόνο, την πρόσβαση σε υπολογιστές. Έτσι οι νέες δεξιότητες – στην πληκτρολόγηση, την αμεσότητα, την επικοινωνιακή ανάγκη – παραμένουν αναξιοποίητες.

[4] Μια ερμηνεία του φαινομένου είναι η ιδιοσυγκρασία των χρηστών. Αντίθετα από τα γραπτά μηνύματα της άμεσης αποφόρτισης, το Διαδίκτυο ωθεί τους χρήστες του σε όλο και πιο βαθιά νερά στη θάλασσα της επικοινωνίας. Μια άλλη εξήγηση είναι η έλλειψη εκπαίδευσης: οδηγεί στη γενικευμένη παρεξήγηση πως ο υπολογιστής είναι εργαλείο απομόνωσης και μονομανίας. Αντίληψη που θα έπρεπε επιτέλους ν' αλλάξει.

Αμάντα Μιχαλοπούλου 10/10/2006

ΚΕΙΜΕΝΟ 4:

Η **Τασούλα Καραγεωργίου** γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1954. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας. Είναι διδάκτωρ κλασικής φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Από το 2007 διδάσκει στο Εργαστήρι Ποίησης του Ιδρύματος Τάκης Σινόπουλος.

Ποιητική Τεχνολογία

Χαίρε, ω χαίρε
ποίημα

από τα σπλάχνα του υπολογιστή βγαλμένο
με δύο κλικ σε κατεδαφίζω
και σε τρεις μέρες σε χτίζω
σε κάνω κάθετο
σε οριζοντιώνω
σε επιλέγω
και σε ακυρώνω
σε ανατρέπω
και σε μετατρέπω

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ :

Καραγεωργόπουλος Γιώργος, Ζιώζιας Άρης
Δεσλή Αναστασία, Γαργάλα Ανδρομάχη
Κατσιώτης Κωνσταντίνος

Αν θέλω, το στυλ σου αλλάζω
Τώρα τα γράμματά σου πλαγιαίζω
τα μεγαλώνω,
τα κάνω δεκάρια
Τα μικραίνω,
Τα κάνω εφτάρια.

Εκδικούμαι για τους ποιητές που ικέτεψαν
Κι ένα νεύμα σου μάταια γύρεψαν.
Λοιπόν, τα άειδε και τα έννεπε τέλος.
Θα σε σβήσω απ' τη μνήμη αν δεν θέλω.
Έχω επάνω σου μια εξουσία·
Όσο ανθίστασαι, θ' αλλάζω στοιχεία.
Σωρό με πεσσούς θα σε κάνω
Να σωριάσω τα κομμάτια μου επάνω.

Τασούλα Καραγεωργίου

ΘΕΜΑ Α

A1. Να πυκνώσετε σε 60-70 λέξεις τον προβληματισμό του αρθρογράφου για τον ψηφιακό γραμματισμό, όπως παρουσιάζεται στο **κείμενο 1**.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας τη λέξη «Σωστό», αν η πρόταση συμφωνεί με το νόημα του **Κειμένου 1**, ή τη λέξη «Λάθος», αν όχι. Να επιβεβαιώσετε στη συνέχεια τις απαντήσεις σας με παραπομπές σε χωρία του κειμένου.

A. Τα ψηφιακά δίκτυα έχουν καθιερώσει ένα είδος άμεσης αλλά παρεμβατικής επικοινωνίας.

B. Ο ψηφιακός κόσμος ισχυροποιεί τη μόνωση και την αντικοινωνική συμπεριφορά των ανθρώπων.

Γ. Ο ψηφιακός γραμματισμός σχετίζεται με τη θεωρητική γνώση των νέων τεχνολογιών από το άτομο.

Δ. Ο ψηφιακός γραμματισμός προϋποθέτει από τους ενήλικους και ανήλικους χρήστες των τεχνολογικών μέσων οργανωτικές ικανότητες, ικανότητες ορθής χρήσης της τεχνολογίας και κριτική σκέψη.

Ε. Η άνευ όρων και μαζική χρήση του διαδικτύου αλλοτριώνει τους υποψιασμένους και μη χρήστες του.

Μονάδες 10

B2. α. Να εντοπίσετε στο **Κείμενο 1** τρεις λέξεις ειδικού λεξιλογίου και να δικαιολογήσετε τη χρήση τους.

β. Τι πετυχαίνει η αρθρογράφος με τη χρήση των ερωτημάτων στην **2^η παράγραφο** του **Κειμένου 2** ως προς την οργάνωση του κειμένου και ως προς την αντίδραση του αναγνώστη;

Μονάδες 9

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ :

Καραγεωργόπουλος Γιώργος, Ζιζώζιας Άρης
Δεσλή Αναστασία, Γαργάλα Ανδρομάχη
Κατσιώτης Κωνσταντίνος

B3. Ποιος είναι ο κύριος ισχυρισμός του συγγραφέα στην **6^η παράγραφο** του **Κειμένου 1**; Με ποιον τρόπο η επιλογή του στην ανάπτυξη της παραγράφου υπηρετεί τον σκοπό του;

Μονάδες 8

B4. Στην **3^η παράγραφο** του **Κειμένου 2** ο συγγραφέας χρησιμοποιεί παραδείγματα, για να στηρίξει τη θέση του. Τι επιτυγχάνει με αυτήν την επιλογή του; Καταφέρνει να σας πείσει;

Μονάδες 8

ΘΕΜΑ Γ'

Αξιοποιώντας τρεις, τουλάχιστον, κειμενικούς δείκτες του **Κειμένου 3** να σχολιάσετε τη μεταβολή της σχέσης μεταξύ καλλιτέχνη και καλλιτεχνικού δημιουργήματος, εξαιτίας της μετάβασης στην επονομαζόμενη «ψηφιακή εποχή». Ανταποκρίνεται, κατά τη γνώμη σας, στην πραγματικότητα η αίσθηση της «παντοδυναμίας» των τεχνολογικών μέσων στο επίπεδο της τέχνης, την οποία υπαινίσσεται η ποιήτρια; (200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ'

Ο νέος ψηφιακός κόσμος αποτελεί, πλέον, μία πραγματικότητα με πολλές και ποικίλες επιδράσεις στην καθημερινότητά μας. Σε ένα άρθρο σας 350-400 λέξεων εστιάστε :

α. στις ευεργετικές επιδράσεις της νέας ψηφιακής πραγματικότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία.

β. στα εφόδια που πρέπει να έχουν οι νέοι, προκειμένου να ανταποκριθούν στις προκλήσεις του μέλλοντος, όπως αυτές διαμορφώνονται μέσα από την ψηφιοποίηση της εποχής μας.

Μονάδες 30